

نام نیک پدر

یکی از نکات قابل توجه در مورد موقوفات ملک این است که ایشان هر جا ملک یا زمینی را وقف کرده به آبادانی آن منطقه و ایجاد رفاه برای مردم نیز توجه داشته است به عنوان مثال هنگامی که باغ و کیل آباد را وقف شهرداری مشهد می کند مانند یک قانون گذار تصمیم می گیرد و چند هزار متر زمین را نیز برای ایجاد سینما، پارک، بیمارستان، مسجد و مدرسه وقف کرده و وسایل رفاهی برای مردم منطقه ایجاد می کند. وی فردی آینده نگر و متفکر بود و با هزینه شخصی خود نیز بدون حمایت از ارگان های دولتی مانند شهرداری به احداث اماکن عمومی و جاده و... در اطراف مناطق وقفی همت می کرد. دیگر اینکه حاج حسین ملک فقط به وقف اکتفا نکرده و به مستمندان و سالمندان نیز کمک می کرد تا جایی که در جنگ جهانی اول نخست وزیر از ایشان می خواهد که سرپرستی یک دارالایتم را بر عهده بگیرد و ایشان نیز قبول می کند. همچنین ایشان ۲۰ تن از گردو باغات خود را نیز برای ساخت ضریح امام رضا (علیه السلام) می بخشد. به همان میزان که ایشان از پدر به ارث برد، به برادر ایشان هم ارث تعلق گرفت ولی نامی از برادر به عنوان واقف برده نمی شود. مرحوم

حاج حسین ملک بار و جانان رابطه خوبی داشت. با مطالعه وقف نامه های ایشان، می توان به این نکته رسید که همیشه به فکر منافع کشور بوده و همه چیز را برای مردم در نظر می گرفته است. حاج حسین آقا ملک بزرگ مرد تاریخ فرهنگی ایران است که سالیان سال به سبب موقوفاتی که از خود بر جای گذاشته نام نیکش بر زبان ها جاری خواهد بود. حاج حسین آقا ملک بیش از ۹۵ درصد از املاک و دارایی خودش را وقف کرده است که این حد بخشش در بین افراد سر مایه دار کم اتفاق می افتد. در مصاحبه هایی که با دختر ایشان انجام شده، نقل شده است که از پدر پرسیده، شما که بیشتر دارایی خود را وقف کردید پس برای ما چه دارایی مانده است که پدر در جواب می گوید: نام نیکی را برای شما به جا گذاشته ام که بیشتر از هر دارایی ارزشمند است.

ارادت ویژه حسین آقا ملک به ساحت امام رضا (علیه السلام)

حاج حسین آقا ملک به دلیل ارادت ویژه به حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) از سال ۱۳۱۶ تا ۱۳۵۰ شمسی طی چند وقف نامه رسمی همه دارایی های خود را به آستان آن امام همام وقف کرد. وسعت املاک و مستغلات وقفی وی تا بدان اندازه است که گفته می شود از زمان صفویه تا کنون رقباتی به این وسعت به آستان قدس رضوی بخشیده نشده است. از این رو بدون تردید می توان حاج حسین آقا ملک را بزرگترین واقف آستان قدس رضوی در تاریخ معاصر ایران نامید. موقوفات ملک علاوه بر وسعت از تنوع زیادی برخوردار است، اراضی مزروعی و مسکونی، باغ عمارت، رودخانه، قنات، کاروانسرا، حمام، مسجد، مدرسه، دکان، سرا، بیمارستان، کتابخانه، موزه و... از جمله رقبات وقفی آن مرحوم به شمار می روند.

راز تأسیس کتابخانه ملک

«حاج حسین آقا ملک، واقف و خیر بزرگ ایرانی و موسس کتابخانه و موزه ملی ملک، ۱۰ خرداد ۱۲۵۰ خورشیدی (۱۱ ربیع الاول ۱۲۸۸ هجری قمری) در تهران در خانه پدری واقع در بازار بین الحرمین به دنیا آمد. خانواده وی اصالتاً تبریزی، روحانی و مجتهدزاده بودند. به مدارس دارالشفاء و صدر تهران فرستاده شد تا به تحصیل علوم قدیمه بپردازد. استادان او سید محمد علی مازندرانی و میر شهاب الدین نیری بودند و گویا با میرزا ابوالحسن جلوه، حکیم بزرگ عصر ناصری صمیمیت داشت. مدتی هم دور از چشم پدر به مدرسه فرانسوی آلیانس رفت تا زبان فرانسه را بیاموزد. در آن جا با کسانی چون محمد علی فروغی (ادیب و نخست وزیر سال های بعد) هم دوره بود. وی در ۲۸ سالگی دستیاری پدرش در اداره املاک خراسان را بر عهده داشت و گویا نخستین علقه های فرهنگی از سفری که همراه پدر به مشهد رفت، بسته شد. در آن جا به راهنمایی یکی از دوستان پدر با پاره ای نفایس حرم مطهر رضوی آشنا شد و بعدها وقتی در نیشابور نسخه ای از دیوان «ابن یمین فریومدی» (شاعر سده ششم هجری) را به دست آورد، فکر بنیاد نهادن یک کتابخانه بزرگ به ذهنش خطور کرد.

کتابخانه ای که ملک از حدود سال ۱۲۷۸ خورشیدی فراهم آورد، ابتداءً در مشهد بود و سپس به خانه پدری او در بازار بین الحرمین تهران منتقل شد. در سال ۱۳۱۶ نخستین وقفی که حاج حسین آقا ملک انجام داد، وقف همین کتابخانه به آستان قدس رضوی بود. وی همواره به تأسیس کتابخانه در فضایی بزرگتر می اندیشیدند تا برای این در ۲۹ تیر ماه ۱۳۲۳ قطعه زمینی بزرگی را در باغ ملی تهران (محل کنونی مؤسسه) برای ساختمان جدید کتابخانه وقف کرد. البته ساخت آن موزه در زمان حیات وی اتفاق نیفتاد و موزه و کتابخانه ملک تا سال ۱۳۷۵ در خانه پدری وی دایر بود. آستان قدس رضوی طراحی و ساخت بنای ساختمان جدید را در سال ۱۳۶۳ آغاز کرد و در سال ۱۳۷۵ موزه و کتابخانه ملی ملک در محل کنونی آغاز به کار کرد.

حسین ملک همچنین املاک و مستغلات زیادی را در تهران و خراسان وقف امور خیریه و عام المنفعه کرده و بدین ترتیب در جایگاه بزرگترین واقف تاریخ معاصر ایران نشسته است. به عنوان مثال می توان از باغ ملی مشهد، بیمارستان رضوی در چناران، بیمارستان سجاده در تربت جام و شیر خوارگاه نام برد که وقف مردم نمود. باغ صباي تهران و قصر ملک در شمیران نیز از جمله موقوفات وی هستند که به ترتیب برای هنرمندان و آموزش و پرورش وقف شدند. همچنین باغ و کیل آباد را در سال ۱۳۴۸ وقف مردم مشهد نمود و به هر کدام از فرهنگیان مشهد ۵۱۰ متر مربع زمین اهدا کرد. حاج حسین آقا ملک در ۴ مرداد ۱۳۵۱ خورشیدی در سن ۱۰۱ سالگی در تهران چشم از جهان فرو بست و پیکرش را به مسجد سپهسالار منتقل کردند و پس از تشییع باشکوه در تهران، به مشهد آورده شد و در حرم امام رضا (علیه السلام) در رواق دار الحفاظ به خاک سپرده شد.

حاج حسین آقا ملک به دلیل ارادت ویژه به حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) از سال ۱۳۱۶ تا ۱۳۵۰ شمسی طی چند وقف نامه رسمی همه دارایی های خود را به آستان آن امام همام وقف کرد

